

FATAMORGANA (CATALAN version)

Els rellotges de sol apareixen molt sovint decorats amb un lema o un epigrama, bé amb una amable recomanació o bé amb un sinistre avís sobre la transitorietat de la vida humana, avisos que són habitualment expressats en l'idioma llatí. Els rellotges de sol rarament tenen noms. Si un rellotge de sol s'anomena Fatamorgana i té mobilitat al mateix temps, llavors estem davant d'una captivadora raresa.

Fata Morgana, una expressió derivada de l'italià i de l'àrab, té un so molt especial. El mot italià "Fata" significa fada. L'arquitecte i dissenyador italià Dr. Giuseppe Ferlenga, de Santa Maria di Negrar, a la província de Verona, en el Nord d'Itàlia, va crear aquest rellotge de sol l'estiu del 2003.

La primera cosa que atreu la nostra atenció és el material amb què està fet: Ferro (figura 2). La bella oxidació ens captiva a la manera d'una delicada forma d'art. Hi ha un altre rellotge de sol de Ferlenga, fet amb ferro, el qual va crear l'any 1995 i que va anomenar "**il Minotauro**". En aquest rellotge, la moció es realitza d'una manera totalment diferent. Es tracta probablement de l'únic rellotge de sol "híbrid", que actua, al mateix temps, de porta de jardí, i és mogut quan algú vol creuar l'entrada. Així mateix, en el rellotge de sol "**Fatamorgana**", el moviment entra en escena. Es pot veure immediatament: Unes grans rodes estan subjectes al costat Est i al costat Oest del rellotge. També es poden observar les corretges de transmissió, situades a la part alta central. Però ara succeeix una cosa peculiar: en lloc d'un gnòmon, n'hi ha dos! Hem d'exposar diverses imatges -tal com fan els futuristes italians- per poder mostrar el moviment dels dos gnòmons auxiliars.

Figura 3: En aquesta figura es poden veure clarament les dues línies d'ombra en la superfície del rellotge -els dos gnòmons, banyats per la llum del sol, projecten les seves estretes ombres- les quals s'han aproximat l'una a l'altra. A la dreta, a la banda Est, una fulla metàl·lica corbada brilla per la llum del sol. A la part de sota, hi ha amagat un motor elèctric, el qual, a través de les corretges de transmissió, produeix la rotació d'un disc en el centre. Ferlenga ha escollit un motor de 12 V, com el que normalment es fa servir per fer girar una barbacoa en un campament. Podem tranquil·litzar aquelles persones que es preocupen de no malgastar energia: el consum d'energia és molt modest - quatre Watts- i només es gasten si el sol brilla i el rellotge de sol ha de treballar. Ferlenga ha situat aquest pesat rellotge de sol, de setanta kilos de pes aproximadament, d'unes dimensions de 117 per 125 per 30 centímetres, sota una teulada, a fi d'evitar que la pluja el toqui directament. A més, totes les instal·lacions elèctriques han estat realitzades a prova d'aigua.

Com sap la Fatamorgana que ha de començar a funcionar? A la part del darrere del rellotge (vegeu la figura 1), s'hi ha instal·lat un sensor lumínic, el qual engega el motor quan el sol és present i el desconnecta quan el sol s'amaga darrere els núvols o bé arriba el capvespre. El rellotge de sol Fatamorgana funciona com un de convencional, i està construït per senyalar el temps local real.

A la figura 4, les dues ombres se sobreposen l'una a l'altra i indiquen l'hora exacta per un moment. Mentre que el moviment de l'ombra en un rellotge de sol comú d'aquest tamany és difícil d'observar, en aquest podem adonar-nos d'una curta indicació d'un punt en el temps, la qual es produeix gràcies a la dispersió de les dues ombres. Els dos "gnòmons" fan una rotació al voltant del seu centre imaginari en un ritme de cada quinze segons. Amb aquesta metàfora de temps, es mostra visualment, de forma molt bonica, que el rellotge de sol està, més o menys, extraient "vida" del sol!

Hem d'afegir una petita nota en relació amb el nom. A Itàlia hi ha dues maneres d'escriure'l: Fatamorgana i Fata Morgana. Aquesta darrera forma es refereix a una manera una mica particular d'il·lusió, fent èmfasi sobre el mot "Fata" en el sentit de fada.

A <http://web.tiscali.it/ferlenga/meridiane.htm> Giuseppe Ferlenga contesta la pregunta sobre <Qui és en Giuseppe Ferlenga?> en la seva excel·lent pàgina d'Internet. Ens informa sobre els seus treballs com a arquitecte i dissenyador industrial, i també sobre els seus treballs en matèria de rellotges de sol.

"Aquesta és una qüestió que sovint em poso a mi mateix, sense trobar la resposta exacta. Em penso que sóc una persona com moltes d'altres i, com altres, tinc obres distintives que em defineixen dintre de la societat. En el meu cas, aquestes característiques són el poder creatiu i l'amor per tot allò que faig, la sinceritat i l'honestat en el sentit més ampli..." Podeu veure Giuseppe Ferlenga en la figura 1. És la persona situada més a la dreta.

Abans he esmentat "**il Minotauro**" de Ferlenga, rellotge en el qual el moviment és també essencial, però d'una manera completament diferent. Voldria exposar-ho des de dos diferents punts de vista:

Ferlenga, per a l'escriptura dels dígitos de les hores, ha recuperat els números de la civilització Maia. Els maies van crear un elegant sistema de punts i marques, en el qual es fa servir un nombre de punts determinat per als dígitos de l'un al quatre. Cinc s'escriu amb una marca, deu són dues marques. Onze i dotze s'escriuen amb un o dos punts, respectivament, sobre les dues marques del número deu. Aquests números maies són també, des del punt de vista artístic, un rellevant element de creació. D'altra banda, la numeració maia podria ser una eina de creació excel·lent per als rellotges de sol de vidre emplomat, els quals recentment han estat objecte d'intenses discussions en la llista de correu electrònic de Daniel Roth.

Conxita Bou